ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ ΤΕΛΟΣ
Τύπ. Γραφείο ΚΕΜΠΑ
Αριθμός Αδείας 4537
ΕΛΤΑ Hellenic Post
ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1973/05 ΚΕΜΠΑ

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ Τεύχος 154 Οκτώβριος 2008

ΙΝΕ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΓΣΕΕ - Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

♦ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ
ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

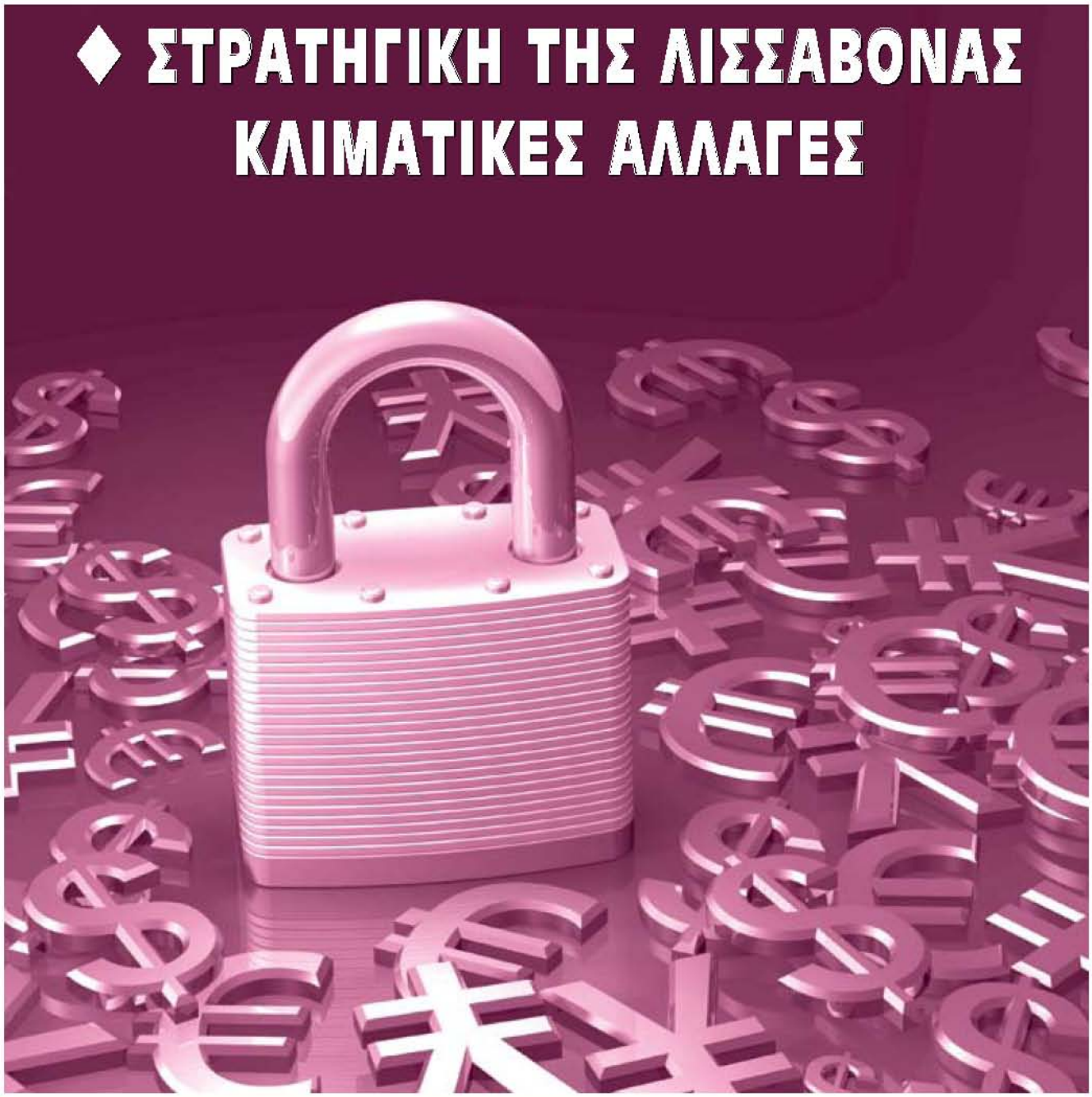

- Κλιματικές αλλαγές, μετανάστευση, καταναλωτές και «πράσινα επαγγέλματα
- Στρατηγικές της Λισσαβόνας: ένα ευρωπαϊκό όραμα χωρίς ευρωπαϊκές πολιτικές
- Μισθοί και απασχόληση κατά υπηκοότητα των μεταναστών
- Δραστηριότητες ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

ΙΝΕ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ - Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Τεύχος 154, Οκτώβριος 2008

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Τις τελευταίες δεκαετίες είμαστε μάρτυρες μιας πραγματικότητας που αφορά στο σύγχρονο υλικό πολιτισμό και τις επιπτώσεις του στο φυσικό περιβάλλον. Ολοένα και συχνότερα γίνεται αντιληπτό ότι οι απαιτήσεις του σύγχρονου ανθρώπου δεν εναρμονίζονται, πλέον, με τους φυσικούς πόρους, ενώ η κάλυψη των αναγκών του έχει όλο και πιο δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον. Η κλιματική αλλαγή συμβαίνει ήδη και είναι αποτέλεσμα κυρίως της ανθρώπινης δραστηριότητας. Είναι φανερό ότι η διεθνής κοινότητα πρέπει να μεταβεί σε μία παγκόσμια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και να επινοήσει εφικτούς τρόπους προσαρμογής στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, μέρος των οποίων ήδη εκδηλώνονται στην διεθνή οικονομία. Η ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ σε αυτό το τεύχος δημοσιεύει άρθρα σχετικά με τις κλιματικές αλλαγές, τις στρατηγικές της Λισσαβόνας, την απασχόληση και το εισόδημα των μεταναστών. Επιπλέον δημοσιεύονται οι δραστηριότητες του ΙΝΕ το τελευταίο διάστημα.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ • ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Γιάννης Παναγόπουλος
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Σάββας Ρομπόλης, Γιάννης Κουζής, Πέτρος Λινάρδος - Ρυλμόν, Βασίλης Παπαδόγαμβρος
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ: Σάββας Ρομπόλης
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ: Γ. Κολλιάς, Δ. Κατσορίδας
ΓΡΑΦΕΙΑ: Ιουλιανού 24 Αθήνα, Τηλ: 210 8202247, Fax: 210 8202202
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ: www.inegsee.gr • **ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:** vpetrak@inegsee.gr
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ: ΚΑΜΠΥΛΗ, Αντιγόνης 60, Τηλ: 210 5156820, Fax: 210 5156811

ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ, ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΕΣ ΚΑΙ «ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ»

του Γ. Παναγόπουλου, Προέδρου ΓΣΕΕ

1. Κλιματική αλλαγή και μετανάστευση

Τις τελευταίες δεκαετίες είμαστε μάρτυρες μιας πραγματικότητας που αφορά στο σύγχρονο υλικό πολιτισμό και τις επιπτώσεις του στο φυσικό περιβάλλον. Ολοένα και συχνότερα γίνεται αντιληπτό ότι οι απαιτήσεις του σύγχρονου ανθρώπου δεν εναρμονίζονται, πλέον, με τους φυσικούς πόρους, ενώ η κάλυψη των αναγκών του έχει όλο και πιο δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον. Η κλιματική αλλαγή συμβαίνει ήδη και είναι, δυστυχώς, ανθρωπογενής. Έχει δε, εκτός από τις προφανείς περιβαλλοντικές, και σοβαρές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις.

Είναι φανερό ότι η διεθνής κοινότητα εξ αιτίας αυτού του σύνθετου προβλήματος βρίσκεται αντιμέτωπη με μια διπλή πρόκληση. Αφενός θα πρέπει να επιτύχει μια δραστική μείωση των εκπομπών των Αερίων του Φαινομένου του Θερμοκηπίου (ΑΦΘ) το ταχύτερο δυνατόν και να μεταβεί έτσι σε μία παγκόσμια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και αφετέρου θα πρέπει να επινοήσει εφικτούς τρόπους προσαρμογής στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, μέρος των οποίων ήδη εκδηλώνονται στην διεθνή οικονομία.

Μία από αυτές τις επιπτώσεις αφορά στις αναγκαστικές μετακινήσεις πληθυσμών και την συνεπαγόμενη μετανάστευση εσωτερική ή εξωτερική. Αυτού του είδους η μετανάστευση ξεκινά από τις οικονομικά υπανάπτυκτες ή λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες-περιοχές (Ινδία, Κίνα, Μέση Ανατολή, Νοτιοανατολική Ασία, Αφρική), οι οποίες υφίστανται τις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και οι οποίες δεν διαθέτουν την τεχνολογία ή τις αναγκαίες υποδομές για να αντιμετωπίσουν το φαινόμενο. Αντίθετα, αξίζει να σημειωθεί ότι οι υπεύθυνες για το φαινόμενο αυτό ανεπτυγμένες χώρες της Δύσης είναι εκείνες που πλήττονται λιγότερο από αυτό.

Υπάρχουν δύο διαφορετικοί τρόποι συσχέτισης της κλιματικής αλλαγής και της μετανάστευσης:

α. Η αναγκαστική μετανάστευση εξαιτίας μεγάλων φυσικών καταστροφών.

Η μετανάστευση αυτή που σχετίζεται με την αλλαγή του κλίματος (π.χ. πλημμύρες, πυρκαγιές) συντελείται συνήθως στο εσωτερικό της χώρας (ενδεχομένως προς συγγενικά ή φιλικά πρόσωπα), και αυτό γιατί η μετακίνηση προς το εξωτερικό απαιτεί πόρους, οι οποίοι υπό τις συνθήκες αυτές

συνήθως δεν υπάρχουν και δεν μπορούν να βρεθούν. Όσο μικρότερη είναι η συντελεσθείσα καταστροφή και όσο περισσότερες οικονομικές δυνατότητες διαθέτει η πληγείσα περιοχή για να ανακάμψει, τόσο συντομότερη είναι η επάνοδος στον πληγέντα τόπο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιου είδους μετανάστευσης αποτελεί η περίπτωση των πυρκαγιών του 2007 στην Πελοπόννησο, όταν όσοι πληγέντες από τις πυρκαγιές μετοίκησαν, το έπραξαν στη συντριπτική τους πλειοψηφία κατευθυνόμενοι προς γειτονικές περιοχές εντός της Ελλάδος. Ανάλογη περίπτωση στις ΗΠΑ είναι αυτή του τυφώνα Κατρίνα στη Νέα Ορλεάνη.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΗΕ ο αριθμός των πληττομένων από φυσικές καταστροφές ή ακραία καιρικά φαινόμενα ανέρχεται σε 3 εκατ. περίπου το χρόνο.

β. Η έμμεση μετανάστευση, που σχετίζεται με την κλιματική αλλαγή.

Πρόκειται κυρίως για τις περιπτώσεις, στις οποίες η ζωή στις χώρες αποστολής μεταναστών γίνεται βαθμιαία δυσκολότερη λόγω της κλιματικής μεταβολής που μπορεί να οδηγήσει σε καταστροφή της πρωτογενούς οικονομίας (γεωργία, αλιεία, κτηνοτροφία), φαινόμενα ερημοποίησης, αδυναμία πρόσβασης σε ασφαλές πόσιμο νερό και γενικότερη εκπτώχευση με αποτέλεσμα πολλοί από τους κατοίκους αυτών των περιοχών να επιλέγουν να μεταναστεύσουν είτε προς το εσωτερικό είτε και προς το εξωτερικό. Λόγω του έμμεσου χαρακτήρα αυτού του τύπου μετανάστευσης δεν υπάρχει κάποιο ειδικό νομικό πλαίσιο που να διευκολύνει τη νόμιμη εγκατάσταση των ανθρώπων αυτών σε κάποια άλλη χώρα, καθώς δεν υπάρχει νομική θεσμοθέτηση της έννοιας του περιβαλλοντικού μετανάστη.

Ο αριθμός των ανθρώπων που μεταναστεύουν υπό αυτές τις συνθήκες δεν μπορεί εκ των προτέρων να υπολογισθεί με ακρίβεια. Με βάση τα στοιχεία της Διακυβερνητικής Επιτροπής (IPCC) του ΟΗΕ για την κλιματική αλλαγή, αναμένεται ότι μέχρι το 2050 θα μετακινηθούν εξαιτίας των περιβαλλοντικών μεταβολών περίπου 135 εκατ. άνθρωποι.

Είναι, επομένως, ανάγκη να ληφθούν μέτρα προκειμένου να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά το φαινόμενο αυτού του είδους μετανάστευσης:

- *Ένα πρώτο μέτρο αφορά στην επιστημονική μελέτη του φαινομένου της περιβαλλοντικής μετανάστευσης.*

- *Ένα δεύτερο μέτρο αφορά στην κοινωνική ευαισθητοποίηση στο ζήτημα της περιβαλλοντολογικής κρίσης, με έμφαση στην ηθική ευθύνη του πολίτη προς το περιβάλλον και τους τρόπους με τους οποίους μπορεί αυτός να συνδράμει στην αντιμετώπιση του περιβαλλοντικού προβλήματος.*

- *Ένα τρίτο μέτρο αφορά στην ανάπτυξη προγραμμάτων συνεργασίας και ανταλλαγής τεχνογνωσίας σχετικά με τη διαχείριση των οικοσυστημάτων στις πληττόμενες περιοχές.*

- *Τέλος, ένα τέταρτο μέτρο αφορά στη νομοθετική διασάφηση της έννοιας του περιβαλλοντικού μετανάστη, ώστε να διευκολύνονται οι οδοί της νόμιμης μετανάστευσης για τους ανθρώπους αυτούς στις χώρες υποδοχής.*

Η περιβαλλοντική μετανάστευση συνιστά ιδιαίτερη ηθική μας υποχρέωση, όχι απλώς για να αναδείξουμε το πρόβλημα ή να το αναλύσουμε στα επιμέρους σημεία του, αλλά για να αναπτύξουμε τις δράσεις εκείνες οι οποίες θα επιτρέψουν στις μελλοντικές γενιές να μείνουν στον τόπο καταγωγής τους και να απολαύσουν το περιβάλλον τους με τους ίδιους ή και καλύτερους ακόμη όρους από ότι οι σημερινές γενεές.

2. Η κοινωνική διάσταση της κλιματικής αλλαγής

Η κλιματική αλλαγή εκτός από επιστημονικό θέμα με περιβαλλοντικές, οικονομικές και πολιτικές πτυχές, είναι ταυτόχρονα και θέμα κοινωνικό που αφορά στο γενικό πληθυσμό και ιδιαίτερα στους εργαζομένους, αφού συνεπάγεται αλλαγές στην παραγωγική διαδικασία και επηρεάζει τις συνθήκες κοινωνικής αναπαραγωγής. Η κοινωνική πτυχή δεν έχει αναλυθεί επαρκώς από την διεθνή έρευνα. Πρόσφατη μελέτη της ETUC και της Social Development Agency[1], αναδεικνύει αυτή ακριβώς την έλλειψη γνώσης και επαρκών μελετών σχετικά με τη σχέση κλιματικής αλλαγής, παραγωγικής διαδικασίας και απασχόλησης.

Η μελέτη επισημαίνει ότι και μία ήπια κλιματική αλλαγή αναμένεται να επηρεάσει την οικονομική δραστηριότητα και την απασχόληση στην Ευρώπη. Μερικές περιοχές και τομείς της οικονομίας είναι εξαιρετικά ευάλωτοι. Ειδικά για τη νότια Ευρώπη και την Ιβηρική χερσόνησο οι επιπτώσεις στον αγροτικό τομέα προβλέπονται ιδιαίτερα έντονες λόγω της έλλειψης νερού, των υψηλών θερμοκρασιών και της έντασης των βροχών. Με δεδομένο ότι το 40% περίπου του πληθυσμού της νότιας Ευρώπης εξαρτάται από τον γεωργικό τομέα, οι επιπτώσεις θα είναι αισθητές στις οικονομίες των χωρών αυτών.

Επιπλέον, η μελέτη αυτή εξετάζει τις πιθανές επιπτώσεις στην απασχόληση μιας μείωσης από 30-50% των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα στην Ε.Ε. έως το 2030, σε τέσσερις βασικούς τομείς της ευρωπαϊκής οικονομίας: την παραγωγή ενέργειας (παραγωγή ηλεκτρισμού, πετρέλαιο), τις βιομηχανίες εντάσεως ενέργειας (χάλυβας, τσιμέντο), τις μεταφορές και τις κατασκευές.

Από τη μελέτη προκύπτει ότι μετά την υιοθέτηση πολιτικών για την μείωση των εκπομπών, το συνολικό ισοζύγιο των θέσεων εργασίας μεταξύ των τομέων που θα επεκταθούν και αυτών που θα συρρικνωθούν δεν θα είναι αρνητικό. Αντίθετα μπορεί να είναι θετικό. Εκτιμάται ότι η συνολική αύξηση της απασχόλησης στους υπό εξέταση τομείς θα μπορούσε να είναι της τάξης του 1,5%.

1. ETUC and Social Development Agency (2006), Climate change and Employment, Study.

Επίσης, ένα σημαντικό εύρημα της μελέτης είναι ότι η μεγάλης κλίμακας ανακατανομή θέσεων εργασίας που θα προκύψει από την εφαρμογή πολιτικών για το κλίμα θα συμβεί περισσότερο εντός του ιδίου τομέα παρά μεταξύ διαφορετικών τομέων. Από πρώτη άποψη, αυτό φαίνεται να είναι ένα θετικό στοιχείο, καθώς είναι πιο εύκολο στους εργαζόμενους να μετακινηθούν σε κάποια επιχείρηση του ιδίου τομέα παρά να μετακινηθούν από έναν τομέα σε άλλον. Η αύξηση της απασχόλησης θα εξαρτηθεί πάντως από το εάν οι επιχειρήσεις θα αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που θα δημιουργηθούν από την εφαρμογή συγκεκριμένων πολιτικών για το κλίμα π.χ. στο πλαίσιο της προώθησης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, της εξοικονόμησης ενέργειας, της ενεργειακής αποδοτικότητας κλπ.

Όμως, πέραν της ποσοτικής διάστασης της απασχόλησης υπάρχει και η ποιοτική η οποία αφορά στις αυξανόμενες ανάγκες σε εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό, όχι μόνο σ' ότι αφορά σε όρους τεχνολογικών εξελίξεων αλλά και σε όρους καινοτομιών. Η διάχυση των τεχνολογιών χαμηλής έντασης σε χρήση άνθρακα στον τομέα των μεταφορών και των κατασκευών και η έρευνα σε νέα προϊόντα και υπηρεσίες θα απαιτήσουν νέες υψηλού επιπέδου ειδικότητες.

3. Πράσινη οικονομία

Η στροφή προς μια οικονομία που θα συνυπολογίζει τις κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές πτυχές της ανάπτυξης, προϋποθέτει τη δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων όπως:

- *χρηματοδοτικά και διοικητικά εργαλεία,*
- *αλλαγή του θεσμικού πλαισίου,*
- *αλλαγή προτεραιοτήτων.*

Στο πλαίσιο αυτής της πράσινης οικονομίας αναπτύσσονται τα «πράσινα επαγγέλματα», ως οι μορφές επαγγελμάτων που γεννιούνται από την ανάγκη για βιώσιμη-αειφόρο ανάπτυξη και διατήρηση του περιβάλλοντος. Ειδικότερα, τα πράσινα επαγγέλματα αναπτύσσονται στον τομέα της διαχείρισης και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, την εξοικονόμηση ενέργειας, την ανακύκλωση, τη βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία, τον οικοτουρισμό, τις καθαρές τεχνολογίες, κ.ά.

Τόσο η πράσινη απασχόληση όσο και τα πράσινα επαγγέλματα διευρύνονται διαρκώς, καθώς οι ανάγκες του δημόσιου τομέα, της Αυτοδιοίκησης, των επιχειρήσεων, προκειμένου να προσαρμοσθούν στις περιβαλλοντικές προϋποθέσεις και να ανταποκριθούν στην ζήτηση πράσινων προϊόντων και υπηρεσιών αυξάνει. Η θεσμική και οικονομική υποστήριξη της πράσινης απασχόλησης και κατάρτισης αναδεικνύει το πεδίο του περιβάλλοντος ως πεδίο νέων δυνατοτήτων απασχόλησης.

Η εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών, τόσο στην Ευρώπη, όσο και διεθνώς, έχει δημιουργήσει εκατοντάδες χιλιάδες θέσεις εργασίας, επιτρέποντας στους εργαζόμενους να εξασφαλίζουν τα μέσα για τη ζωή τους, προωθώντας την αποκέντρωση και την ανάπτυξη της περιφέρειας,

διατηρώντας, ή ακόμα και βελτιώνοντας, την ποιότητα του περιβάλλοντος.

Πιο συγκεκριμένα, οι τομείς όπου αναπτύσσεται η πράσινη απασχόληση είναι:

- *ύδρευση-αποχέτευση-διαχείριση υγρών αποβλήτων,*
- *προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος,*
- *διαχείριση παράκτιων περιοχών,*
- *διαχείριση υδατικών πόρων,*
- *πρόληψη και έλεγχος της ατμοσφαιρικής ρύπανσης,*
- *αστικό περιβάλλον,*
- *διαχείριση στερεών αποβλήτων – ανακύκλωση,*
- *διαχείριση επικινδύνων αποβλήτων,*
- *ενέργεια (εξοικονόμηση ενέργειας, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας)*
- *διατήρηση της φύσης,*
- *ρύπανση εδαφών,*
- *εναλλακτικές μορφές τουρισμού,*
- *μεταφορές,*
- *θεσμοί.*

4. Αντί Επιλόγου

Είναι βέβαιο ότι από την εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών στους προαναφερόμενους τομείς της πράσινης οικονομίας υπάρχει θετική επίδραση στην δημιουργία απασχόλησης, στην αντιμετώπιση φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού, στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων και των δυνατοτήτων του εργατικού δυναμικού, στην προοπτική αποτελεσμετικής εξυπηρέτησης των περιβαλλοντικών πολιτικών.

Η κοινή γνώμη υποστηρίζει αυτού του είδους τις εξελίξεις, όπως προκύπτει από σχετική δημοσκόπηση του Ευρωβαρόμετρου που διενεργήθηκε τον Νοέμβριο του 2004[2], σύμφωνα με την οποία το 90% των Ευρωπαίων πολιτών πιστεύει ότι θα πρέπει να εφαρμοσθούν, πλέον, οικολογικά κριτήρια στις αποφάσεις που αφορούν στην οικονομία και την απασχόληση.

Η ΓΣΕΕ, και στην Έκθεση για την Ελληνική Οικονομία και την απασχόληση του έτους 2008 που παρουσίασε πρόσφατα, στην εναλλακτική αναπτυξιακή πρόταση της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας και της αναδιανομής του εισοδήματος που προτείνει, για το βιώσιμο αναπτυξιακά και κοινωνικά αποτελεσματικό μέλλον της ελληνικής οικονομίας, συμπεριλαμβάνει με έμφαση οικολογικά και περιβαλλοντικά κριτήρια, θεωρώντας τα, εκτός των άλλων, και ως το «ανόργανο σώμα του ανθρώπου».

2. Special Euro barometer 217 «Attitudes of European citizens towards the Environment».

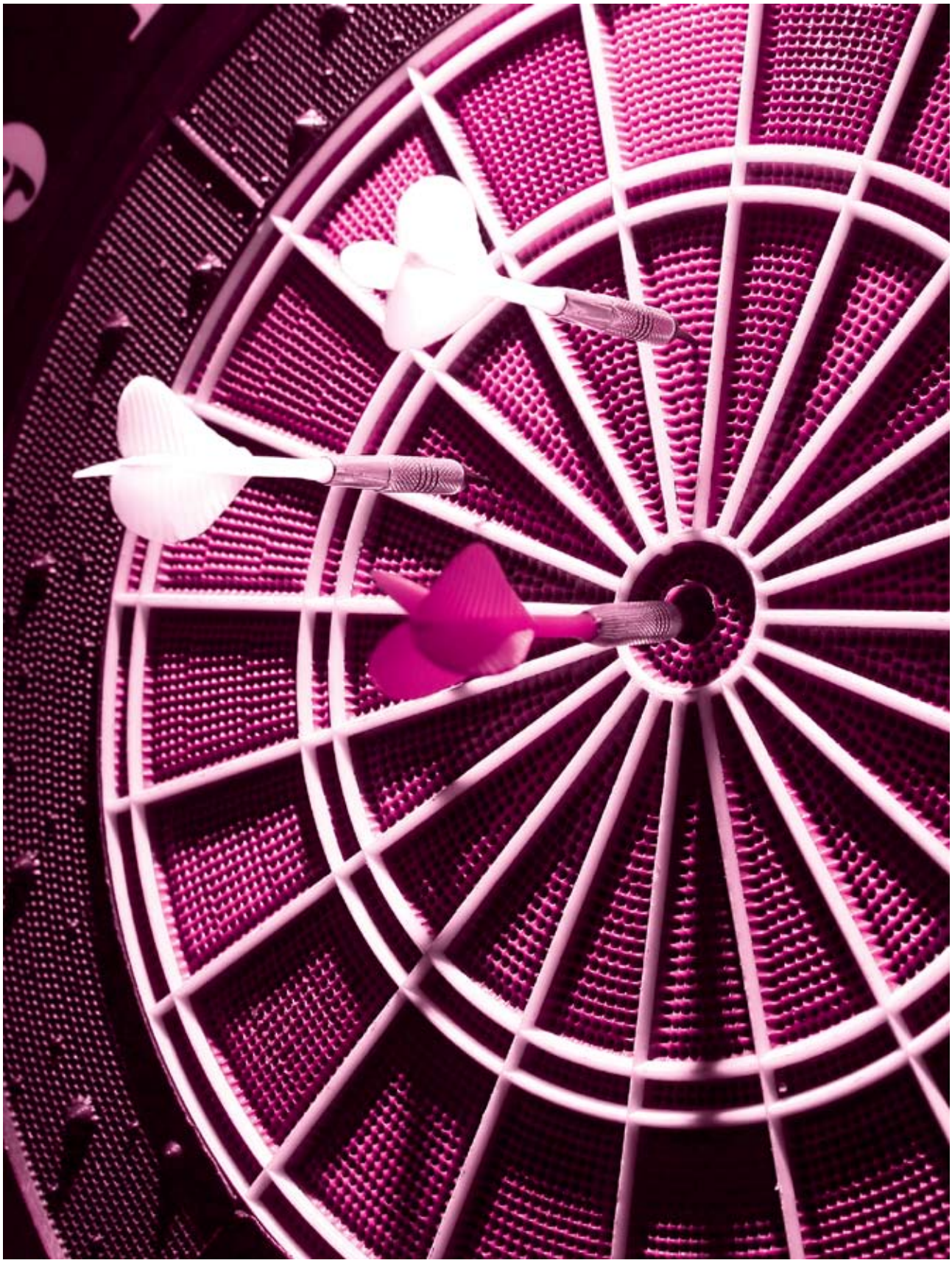

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ: ΕΝΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΟΡΑΜΑ ΧΩΡΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

του Πέτρου Λινάρδου Ρυλμόν

1. Εισαγωγή

Θυμόμαστε τη Στρατηγική της Λισσαβόνας ως όραμα μιας ευρωπαϊκής οικονομίας βασισμένης στη γνώση, η οποία διαφυλάσσει το ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο, εξασφαλίζει την προστασία του περιβάλλοντος και επιτυγχάνει και πάλι την πλήρη απασχόληση. Δυσκολευόμαστε, όμως, να συνδέσουμε αυτούς τους στόχους όχι μόνο με τις πραγματικές επιδόσεις των οικονομιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε) και ειδικότερα της ελληνικής οικονομίας, αλλά ακόμα και με τις πολιτικές που επιδιώκουν θεωρητικά να υλοποιήσουν αυτή τη στρατηγική.

Σε τι οφείλεται αυτή η δυσκολία; Διαπιστώθηκε το 2005 ότι η αποφασισμένη το 2000 Στρατηγική, δεν είχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Αλλά στην πραγματικότητα δεν υπήρχε η Στρατηγική της Λισσαβόνας ως σύνολο ευρωπαϊκών πολιτικών που υπηρετούν στόχους, ενώ τα πολύ διαφορετικά μεταξύ τους εθνικά κράτη ήταν αυτά που θα επεδίωκαν να υλοποιήσουν το γενικό όραμα. Το Εαρινό Συμβούλιο του Μαρτίου 2005 μετονόμασε τη Στρατηγική της Λισσαβόνας σε Στρατηγική για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση, αλλά δεν άλλαξε την γενική προσέγγιση: άφησε πάλι την υλοποίηση της στα εθνικά κράτη που θα πρέπει να επεξεργάζονται τριετή Εθνικά Προγράμματα Μεταρρυθμίσεων και εξέδωσε «κατευθυντήριες γραμμές» οι οποίες συνόψισαν βασικές επιλογές όχι σχετικά με τις αρχικές εξαγγελίες του 2000, αλλά σχετικά με τη νεοφιλελεύθερη ατζέντα:

1) Με άμεσες και έμμεσες διατυπώσεις οι κατευθυντήριες γραμμές περιλαμβάνουν ως ενιαίες κατευθύνσεις για τις εθνικές πολιτικές, την ιδιωτικοποίηση των δημοσίων επιχειρήσεων, την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας - που αποτελεί την αποκλειστική οδό για την ενίσχυση της καινοτομίας, της παραγωγικότητας και της απασχόλησης - την επέκταση της ευελιξίας στην αγορά εργασίας και στις εργασιακές σχέσεις -υπό το γενικό τίτλο της «ευελιξίας με ασφάλεια»- και, τέλος, την υποταγή της δημοσιονομικής διαχείρισης στο στόχο της μείωσης των ελλειμμάτων μέσω της μείωσης των δαπανών. Αυτοί είναι εξάλλου και οι «πυλώνες» της οικονομικής στρατηγικής που εφαρμόζει η ελληνική κυβέρνηση. Και πρόκειται για επιλογές που είναι ενιαίες στο πλαίσιο της Ε.Ε., ανεξάρτητα από τις μεγάλες διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των χωρών μελών.

2) Οι κατευθυντήριες γραμμές δεν θέτουν σε ευρωπαϊκό, πόσο μάλλον σε εθνικό επίπεδο, στόχους σε ότι αφορά τις κοινωνικές πολιτικές, ειδικότερα τις πολιτικές που αφορούν την κοινωνική ασφάλιση, την υγεία, τις πολιτικές παρέμβασης στην αγορά εργασίας, την εκπαίδευση, την υποστήριξη της ισότητας στην αγορά εργασίας, την αδήλωτη απασχόληση. Παρά την ύπαρξη γενικών αναφορών σε ζητήματα κοινωνικής πολιτικής δεν υπάρχουν σε ευρωπαϊκό επίπεδο κριτήρια με τα οποία είναι δυνατόν να κριθεί και να αξιολογηθεί μια πολιτική ή ακόμα και ένα ύψος δαπανών σε αυτούς τους τομείς που να σηματοδοτεί την μακροχρόνια οικονομική βιωσιμότητα και κοινωνική αποτελεσματικότητα ενός σύγχρονου κράτους-πρόνοιας.

3) Οι τομείς πολιτικών που εντάσσονται σε μια στρατηγική τεχνολογικής αναβάθμισης και αναβάθμισης της ανταγωνιστικότητας, όπως οι πολιτικές για την έρευνα, την καινοτομία, τη στήριξη των ΜΜΕ στους τομείς της τεχνολογίας και της καινοτομίας, τη σύνδεση της εκπαίδευσης και κατάρτισης με τις τεχνολογικές και οργανωτικές μεταβολές, αντιμετωπίζονται από τις κατευθυντήριες γραμμές ως ένα σύνολο επιδιώξεων που θα μπορούσαν να συνδυαστούν με πολλούς τρόπους, αλλά μπορεί να προωθηθούν και μεμονωμένα. Πρωτεύοντα ρόλο παίζουν οι επιδιώξεις που αφορούν την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας. Έτσι, όπως και για τις κοινωνικές πολιτικές δεν υπάρχουν σημεία αναφοράς σε επίπεδο γενικών στόχων, δημόσιων πολιτικών και θεσμικών λειτουργιών που να μπορούν να χρησιμεύσουν και για την αξιολόγηση των εξελίξεων σε εθνικό επίπεδο.

4) Στις περιπτώσεις που έχουν τεθεί ποσοτικοί στόχοι, όπως για το ποσοστό απασχόλησης (70%), το ποσοστό των δαπανών για την έρευνα (3% του ΑΕΠ), και όλο και περισσότερο για τους δείκτες που έχουν σχέση με την κατανάλωση ενέργειας, τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και τις πηγές ενέργειας, πρόκειται για επιδιώξεις οι οποίες δεν εντάσσονται αναγκαστικά σε ολοκληρωμένα προγράμματα, ούτε έχουν πραγματικά προγραμματιστεί από τις εθνικές πολιτικές. Πρόκειται για αποφάσεις που δεν μπορούν να εγγυηθούν οι κατευθυντήριες γραμμές, και θα αποτελέσουν κατά πάσα πιθανότητα έναν παράγοντα που θα φέρει στην επιφάνεια την ανεπάρκεια του σημερινού πλαισίου αντιμετώπισης της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, ακόμα και για αυτούς τους μεμονωμένους, αλλά συγχρόνως επείγοντες στόχους.

2. Ελληνική οικονομία και η Στρατηγική της Λισσαβόνας

Σε ότι αφορά τις επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας σχετικά με το όραμα της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, έχουμε για πολλά χαρακτηριστικά μεγέθη την απομάκρυνση από τους στόχους ή την εμφανή δυσκολία επίτευξής τους:

- Η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας γνώρισε μια ραγδαία επιδείνωση καθώς το έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών εγκαταστάθηκε από το 2000 στην περιοχή του -12% με -14%, ενώ το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών διευρύνθηκε την τελευταία δεκαετία από το -2% στο-16%.

- Η απώλεια ανταγωνιστικότητας συνοδεύεται από μείωση του παραγωγικού ιστού στην μεταποίηση και την αγροτική παραγωγή.

- Η ακαθάριστη εθνική δαπάνη για την έρευνα από το 2001 ως το 2006, είχε μια μικρή μείωση από 0,58% σε 0,57% του ΑΕΠ, όταν ο στόχος της Λισσαβόνας ήταν το 3% του ΑΕΠ.

- Το ποσοστό απασχόλησης αυξήθηκε από 56,5% το 2000, σε 61,4% το 2007, αλλά βρίσκεται πολύ πίσω από το 70%, με βάση το οποίο αξιολογείται ο στόχος της πλήρους απασχόλησης.

- Το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται κάτω από το όριο της φτώχειας αυξήθηκε από 20% το 2000 σε 21% το 2006, και έφθασε το 25% για τους νέους 16-24 ετών.

- Το ποσοστό των ιδιωτικών δαπανών για την υγεία στο σύνολο των δαπανών για την υγεία έχει υπερβεί στην Ελλάδα το αντίστοιχο ποσοστό όλων των χωρών του ΟΟΣΑ, ακόμα και των Ηνωμένων Πολιτειών.

3. Το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) 2005-2008 και 2008-2010

Το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2005-2008, όπως και η πρόταση για το νέο ΕΠΜ 2008-2010, δείχνουν ότι το μοντέλο αναπτυξιακής πολιτικής που εφαρμόζεται θέτει στόχους που αφορούν κατά κύριο λόγο το τετράπτυχο: μείωση των δημοσίων δαπανών, συνέχιση των ιδιωτικοποιήσεων, αύξηση της κερδοφορίας και απορύθμιση της αγοράς εργασίας.

Το σχέδιο του νέου ΕΠΜ αναφέρει τις εξής προτεραιότητες:

- Συνέχιση της δημοσιονομικής εξυγίανσης και εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών.

- Αύξηση της παραγωγικότητας, μέσα από την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων στη λειτουργία των αγορών, τις επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο και την προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης.

- Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών και αύξηση της εξωστρέφειας.

- Αύξηση της απασχόλησης, μείωση της ανεργίας, καθώς και αποτελεσματικότερη λειτουργία των συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και επανακατάρτισης.

Η επιβεβαίωση των προτεραιοτήτων του προηγουμένου ΕΠΜ αποτελεί και επιβεβαίωση της συνύπαρξης επιδιώξεων της αναπτυξιακής πολιτικής που δεν θέτουν διαρθρωτικούς στόχους για την πραγματική οικονομία και τη θέση της στο διεθνές περιβάλλον.

Η διαχείριση των δημοσίων οικονομικών και το ζήτημα της μακροχρόνιας βιωσιμότητάς τους, εξετάζονται χωρίς να τίθεται το θέμα του αναγκαίου ύψους των δημοσίων δαπανών, σε συνολικό επίπεδο και σε επίπεδο κοινωνικών δαπανών.

Η αύξηση της παραγωγικότητας αποκόπτεται από τα προβλήματα που συνδέονται με τη διάρθρωση της οικονομίας και την ανάγκη να υπάρξουν στόχοι και πολιτικές για την πρωτογενή και δευτερογενή παραγωγή. Η αύξηση της παραγωγικότητας είναι συνάρτηση της λειτουργίας των αγορών, καθώς και επενδύσεων σε «ανθρώπινο κεφάλαιο» και ψηφιακά συστήματα, χωρίς να ερμηνεύεται η ως τώρα αναποτελεσματικότητα αυτών των επενδύσεων και των σχετικών πολιτικών.

Η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος που αντιμετωπίζεται ως αποτέλεσμα της καλύτερης λειτουργίας των αγορών και της απλοποίησης των συναλλαγών με τη διοίκηση, δεν θα έπρεπε να αγνοεί την ανάγκη δημιουργίας αποτελεσματικών δομών στήριξης των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, όπως και των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, ικανών να συνοδεύσουν τις επιχειρήσεις αυτές κατά τη διαδικασία υιοθέτησης καινοτομιών, εκπαίδευσης των απασχολουμένων και εξεύρεσης νέων αγορών.

Η αύξηση της απασχόλησης που έχει πραγματοποιηθεί κατά την τελευταία τριετία, η οποία αφορά κατά το μεγαλύτερό της μέρος την αύξηση της απασχόλησης σε προσωρινές και πρόσκαιρες θέσεις εργασίας, είναι το αποτέλεσμα του συνδυασμού ενός υψηλού ρυθμού μεγέθυνσης της οικονομίας, λόγω της ταχείας αύξησης της ζήτησης και της συνεχιζόμενης απώλειας ανταγωνιστικότητας, η οποία πιέζει προς την κατεύθυνση της μείωσης του κόστους εργασίας. Η επίτευξη μιας αύξησης της απασχόλησης, η οποία θα είναι το αποτέλεσμα της αποτελεσματικότερης λειτουργίας των συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και επανακατάρτισης, θα πρέπει να συνδέεται με στόχους και πολιτικές που βασίζονται σε διαρθρωτικές επιλογές για την οικονομία, τόσο σε τομεακό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο.

4. Αξιολογικές προσεγγίσεις των επιδόσεων της ελληνικής οικονομίας και του ΕΠΜ 2005-2008

Για να αξιολογηθούν οι επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας κατά την περίοδο του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων 2005-2008 και οι πολιτικές που υλοποιήθηκαν κατά την περίοδο αυτή είναι αναγκαίο να γίνουν κατανοητοί οι παράγοντες που διαμόρφωσαν και διαμορφώνουν τα χαρακτηριστικά της οικονομικής ανάπτυξης κατά την τελευταία περίοδο στην Ελλάδα. Η συνύπαρξη ενός υψηλού ρυθμού μεγέθυνσης του Εγχωρίου Προϊόντος, οφείλεται στο ότι η εισροή ευρωπαϊκών πόρων, αλλά και ο αυξανόμενος ιδιωτικός δανεισμός, στήριξαν τη ζήτηση της οικονομίας, αλλά δεν εμπόδισαν τη συνεχιζόμενη απώλεια ανταγωνιστικότη-

τας . Η σωρευτική αναδιανομή εισοδήματος σε βάρος των μισθωτών διατήρησε μια υψηλή κερδοφορία των επιχειρήσεων, και οδήγησε στην αύξηση του ποσοστού των επιχειρηματικών επενδύσεων στο ΑΕΠ, συντηρώντας όμως μια απαρχαιωμένη παραγωγική δομή, ανίκανη να στηρίξει τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την κατάκτηση νέων μεριδίων αγοράς.

Πράγματι, κατά τη δεκαετία 1997-2007 το μερίδιο των μισθών στο προϊόν του επιχειρηματικού τομέα μειώθηκε κατά 8 ποσοστιαίες μονάδες από 52% σε 44%. Κατά την ίδια περίοδο, ενώ η παραγωγικότητα της εργασίας αυξανόταν κατά 37%, οι πραγματικές αμοιβές της εργασίας στον επιχειρηματικό τομέα αυξανόταν μόνο κατά 27%. Η εξέλιξη αυτή επέτρεψε την αύξηση της κερδοφορίας του κεφαλαίου κατά 25%, περίπου, κατά τη δεκαετία, ενώ οι επιχειρηματικές επενδύσεις έχουν φθάσει το 22,7% του ΑΕΠ, ένα ποσοστό πολύ υψηλότερο από το μέσο όρο της Ε.Ε. Αλλά δεν ήταν ικανή η ελληνική οικονομία να αξιοποιήσει αυτή την επενδυτική έξαρση, ούτε και το γεγονός ότι οι μέσες ακαθάριστες αποδοχές ήταν (το 2007) στο 70% του μέσου όρου της ΕΕ των 15, και ότι το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος ήταν στο 78% του αντίστοιχου μέσου όρου των 15.

Η μακροχρόνια προσπάθεια στήριξης της ανταγωνιστικότητας μέσω της μείωσης του εργατικού κόστους έχει προφανώς αποτύχει. Η σημερινή διεθνής συγκυρία θα επιταχύνει την πορεία της οικονομίας προς το αδιέξοδο όπου οδηγούσε αναγκαστικά αυτός ο προσανατολισμός. Η επιτάχυνση του πληθωρισμού δεν επιβαρύνει μόνο το βιοτικό επίπεδο των μισθωτών και των κατώτερων εισοδηματικών κατηγοριών, αλλά θα φέρει επίσης μείωση της ανταγωνιστικότητας, ενώ η επιβράδυνση της οικονομικής μεγέθυνσης διεθνώς θα επηρεάσει αναπόφευκτα την ελληνική οικονομία. Η διατήρηση της κοινωνικής συνοχής, η στροφή της επιχειρηματικότητας προς την καινοτομία, η στήριξη της αναβάθμισης του ανθρώπινου δυναμικού, η μετάβαση στην οικονομία της γνώσης και η προστασία του περιβάλλοντος, επιλογές που λεκτικά αναφέρονται στο ΕΠΜ 2005-2008, απαιτούν διαρθρωτικές παρεμβάσεις οι οποίες πρέπει να βασιστούν στην αύξηση των πόρων που έχουν στη διάθεσή τους οι αντίστοιχες πολιτικές, στο σχεδιασμό των πολιτικών κατά τομείς και περιφέρειες της χώρας και στην αναβίωση και ενίσχυση των δημοσίων πολιτικών.

5. Η αναπτυξιακή και παραγωγική πρόταση των συνδικάτων

Τα συνδικάτα υποστηρίζουν την προοπτική μιας οικονομίας παραγωγικής, που παράγει και αξιοποιεί νέα γνώση, μιας οικονομίας η οποία στηρίζεται σε υψηλού επιπέδου ανθρώπινο δυναμικό και εξασφαλίζει την πλήρη απασχόληση. Δεν υποστηρίζουν όμως ότι η μετάβαση σε μια τέτοια οικονομία θα είναι το αποτέλεσμα της ιδιωτικοποίησης περισσοτέρων οικονομικών δραστηριοτήτων, της ευελιξίας στην αγορά εργασίας, ή της μείωσης των κοινωνικών δαπανών.

Είναι γεγονός ότι για να υλοποιηθεί ένας νέος προσανατολισμός της αναπτυξιακής στρατηγικής, συμβατός με το πρόσκαιρο όραμα του 2000, είναι αναγκαία μια μεγάλη

μεταρρυθμιστική προσπάθεια και η εγκατάλειψη του σημερινού αναπτυξιακού προτύπου.

Η διαφοροποίηση αυτή αφορά την υιοθέτηση νέων προσεγγίσεων για όλες τις σημαντικές διαστάσεις της οικονομικής δραστηριότητας:

- *Το παραγωγικό δυναμικό*. Η ελληνική οικονομία δεν θα αποφύγει μια βαθιά κρίση, αν δεν ανατραπεί η συνεχιζόμενη απώλεια παραγωγικού δυναμικού στο δευτερογενή και τον πρωτογενή τομέα, μέσω της επιλογής στόχων σε τομεακό και περιφερειακό επίπεδο.

- *Την έρευνα*. Η ερευνητική στρατηγική χρειάζεται επιλογές δραστηριοτήτων για τα ερευνητικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα, οι οποίες να συνδυάζονται με τις αναπτυξιακές επιλογές. Η ενίσχυση του ρόλου των επιχειρήσεων στο τομέα της έρευνας, σε μια χώρα με μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες δραστηριοποιούνται σε κλάδους χαμηλής ή μέσης τεχνολογίας, δεν μπορεί να αποτελέσει την βασική επιλογή της ερευνητικής στρατηγικής.

- *Την εκπαίδευση και κατάρτιση*. Το εκπαιδευτικό σύστημα και το σύστημα κατάρτισης πρέπει να δραστηριοποιηθούν για να ανταποκριθούν τόσο στις ευρύτερες γνωσιακές ανάγκες της μανθάνουσας οικονομίας, όσο και στις ειδικές ανάγκες σε επαγγέλματα και ειδικότητες των παλαιών ή νέων κλάδων που έχουν τη δυνατότητα να ανασυγκροτηθούν και να αναπτυχθούν.

- *Την αγορά εργασία*ς. Η αποκατάσταση της νομιμότητας στην αγορά εργασίας και ειδικότερα η ταχεία συρρίκνωση της αδήλωτης εργασίας, η αύξηση των δαπανών τόσο για τις παθητικές, όσο και τις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης, και η αποδοτική λειτουργία των θεσμών που διαχειρίζονται αυτές τις πολιτικές, αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού.

- *Την κοινωνική πολιτική*. Οι δαπάνες για τις διάφορες πλευρές της κοινωνικής πολιτικής έχουν μείνει στάσιμες ή έχουν μειωθεί. Στον τομέα της υγείας, οδηγούμαστε σε συρρίκνωση του δημόσιου συστήματος υγείας και σε συνεχή αύξηση των ιδιωτικών δαπανών, με αποτέλεσμα να επιδεινώνεται ραγδαία η ποιότητα των υπηρεσιών για την πλειοψηφία του πληθυσμού. Η αποτελεσματικότερη διαχείριση των σχετικών κονδυλίων πρέπει να συνδυαστεί με την αύξηση των δαπανών, η οποία μπορεί να προέλθει από την υλοποίηση μιας δικαιότερης φορολογικής πολιτικής.

- *Την προστασία του περιβάλλοντος*. Η αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών, ειδικότερα δε οι πολιτικές εξοικονόμησης ενέργειας και αξιοποίησης των ανανεώσιμων πηγών, δεν βασίζονται σε συγκεκριμένους στόχους και χρονοδιαγράμματα, αλλά στην αναμονή των επιπτώσεων που θα έχουν

τα μέτρα για την τόνωση της αγοράς και της επιχειρηματικότητας. Η περιβαλλοντική πολιτική πρέπει να υιοθετήσει τον σχεδιασμό και τη συστηματική αξιολόγηση των υλοποιούμενων δράσεων.

- *Την υποστήριξη της καινοτομίας*. Έχει πλέον διαπιστωθεί από έγκυρες μελέτες ότι οι πολιτικές που επιδιώκουν να ενισχύσουν την καινοτομία στο επίπεδο των επιχειρήσεων έχουν περιορισμένα αποτελέσματα και δεν μεταβάλουν ριζικά την κλαδική διάρθρωση, την εξωστρέφεια και το τεχνολογικό επίπεδο των παραγωγικών δραστηριοτήτων. Η δημιουργία ενός περιβάλλοντος νέων γνώσεων, κατάλληλων υποδομών, δομών στήριξης των επιχειρήσεων και φιλικών διοικητικών διαδικασιών, πρέπει να είναι το αποτέλεσμα σχεδιασμένων δημοσίων πολιτικών, οι οποίες έχουν τη δυνατότητα να στηρίξουν τις καινοτόμες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες στον χώρο κυρίως των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων.

- *Τη διοικητική μεταρρύθμιση*. Η ολοκληρωμένη προσέγγιση αυτής της μεταρρύθμισης χρειάζεται τον συνδυασμό του πολιτικού σχεδιασμού, της αξιολόγησης και της τεκμηρίωσης, που συνοδεύονται από την αναβάθμιση του ρόλου των εργαζομένων στις δημόσιες υπηρεσίες.

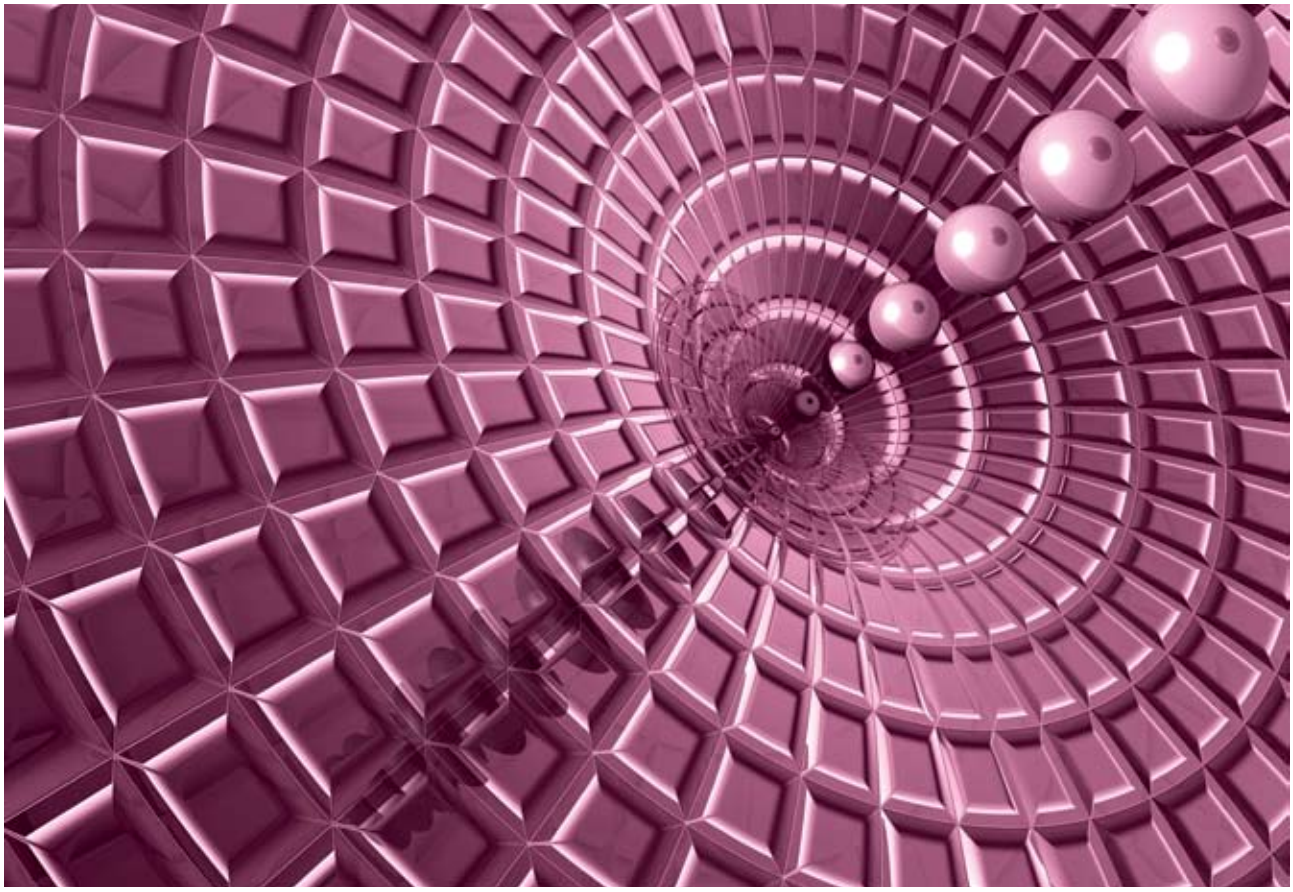

ΜΙΣΘΟΙ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΤΑ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

του Γιώργου Κρητικίδη

Στο παρόν άρθρο αποτυπώνεται η απασχόληση των μεταναστών ανά υπηκοότητα στους κλάδους της ελληνικής οικονομίας καθώς και τα κυριότερα χαρακτηριστικά της απασχόλησής τους ως μισθωτών σε σχέση με τους μισθωτούς στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας.

Βασικά χαρακτηριστικά των κυριότερων υπηκοοτήτων των μεταναστών

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ (2007, Β΄ τριμήνου), σημαντικότερη υπηκοότητα μεταξύ των μεταναστών είναι η αλβανική, καθώς της αναλογεί πάνω από το ήμισυ του πληθυσμού των μεταναστών. Επίσης, 6 στους 10 μετανάστες που είτε είναι ενταγμένοι είτε δεν είναι στο εργατικό δυναμικό έχουν αλβανική υπηκοότητα. Δεύτερη μεγάλη κατηγορία μεταναστών αποτελούν όσοι προέρχονται από Βουλγαρία, Ρουμανία, Πολωνία, Γεωργία, Ρωσία και Ουκρανία, οι οποίοι αν και αποτελούν το 1/5 του πληθυσμού των μεταναστών, στις κατηγορίες του εργατικού δυναμικού αναλογούν στο 1/4 αυτών. Τέλος, περί το 3,0% των μεταναστών συγκεντρώνουν οι προερχόμενοι από Πακιστάν και Κύπρο.

Πίνακας 1.

Οι κυριότερες υπηκοότητες των μεταναστών κατά κατηγορία (2007)

Χώρα προέλευσης	ΣΥΝΟΛΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ			% ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ		
	Πληθυσμός 15 ετών & άνω	% Συμμ. Εργ. Δυν. / Πληθυσμό 15 & άνω	Ποσοστό Ανεργίας	Πληθυσμό 15 & άνω	Απασχόληση	Μη Ενεργοί
Αλβανία	262,408	71,2%	7,6%	44,1	27,2	78,3
Βουλγαρία	24,995	82,9%	8,3%	68,2	65,3	83,0
Ρουμανία	20,354	78,3%	6,8%	51,4	37,7	85,7
Πολωνία	14,809	75,3%	6,3%	59,2	46,1	88,7
Γεωργία	16,337	77,3%	15,6%	62,4	58,5	72,0
Ρωσία	15,210	68,8%	10,1%	75,1	64,4	96,3
Ουκρανία	13,521	77,4%	8,1%	73,4	67,2	97,4
Πακιστάν	9,051	98,4%	3,6%	1,6	-	100
Κύπρος	9,137	19,8%	42,2%	61,5	92,6	57,1
Αρμενία	5,162	75,6%	-	51,3	48,2	60,7
Μεγ. Βρετανία	6,073	47,5%	-	66,3	62,0	70,2
Γερμανία	5,386	51,2%	17,2%	65,0	43,0	77,8
Ιράκ	4,410	78,2%	25,6%	37,5	9,9	53,9
Συρία	4,512	95,9%	-	4,1	-	100
Ινδία	2,270	77,0%	12,6%	23,0	-	100
Η.Π.Α	2,326	50,3%	-	79,8	67,1	92,7
Αίγυπτος	2,537	79,3%	-	24,8	5,1	100
Φιλιππίνες	2,488	96,9%	-	78,5	77,8	100
Τουρκία	1,753	74,0%	39,4%	45,4	31,3	54,1
Αυστραλία	815	82,3%	-	34,8	20,9	100
Άλλες Χώρες	40,084	62,4%	7,0%	58,5	42,5	82,7
Σύνολο	**463,638**	**71,3%**	**8,0%**	**49,8**	**35,3**	**79,0**

Πηγή: Γ.Γ. ΕΣΥΕ, ΕΕΔ 2007, Β΄ τριμήνου (αδημοσίευτα στοιχεία).
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης).

Σε πολλές από τις υπηκοότητες των μεταναστών ο πληθυσμός τους αποτελεί και τον συνολικό παραγωγικό πληθυσμό άνω των 15 ετών (Πίνακας 1). Ιδιαίτερα οι μετανάστες οι οποίοι προέρχονται από τις χώρες, Κύπρο, Συρία, Αίγυπτο, Φιλιππίνες, Αυστραλία, Πακιστάν, Γερμανία, Βουλγαρία και Μεγάλη Βρετανία, ο πληθυσμός τους άνω των 15 ετών αναλογεί στο σύνολο σχεδόν του πληθυσμού τους που βρίσκεται στην χώρα μας. Το εργατικό δυναμικό των μεταναστών, με τις εν λόγω υπηκοότητες, συμμετέχει επίσης σε μεγάλο βαθμό στον πληθυσμό άνω των 15 ετών, με εξαίρεση τους προερχόμενους από την Κύπρο, την Γερμανία και την Μεγάλη Βρετανία, όπου μεγάλο μέρος του πληθυσμού τους αναλογεί στον μη ενεργό πληθυσμό. Επίσης, ένα μικρό ποσοστό του μη ενεργού πληθυσμού (0,8%) που το αντιπροσωπεύουν 14 υπηκοότητες αποτελεί τον συνολικό πληθυσμό αυτών, δεν υπάρχουν δηλαδή σε αυτές άτομα που να είναι ενταγμένα στο εργατικό δυναμικό είτε ως απασχολούμενοι είτε ως άνεργοι.

Σε επτά υπηκοότητες μεταναστών δεν εμφανίζονται άνεργοι[1], με αποτέλεσμα οι απασχολούμενοι σε αυτές να αποτελούν και το εργατικό δυναμικό. Στις χώρες αυτές συμπεριλαμβάνονται οι Φιλιππίνες, η Αίγυπτος, η Συρία και η Αρμενία από την κατηγορία των "πτωχών χωρών", καθώς και οι Η.Π.Α., η Μεγάλη Βρετανία και η Αυστραλία από πλευράς των "πλούσιων" χωρών. Μεγάλα ποσοστά ανεργίας, όμως, συναντούμε στους μετανάστες οι οποίοι προέρχονται από την Κύπρο, την Τουρκία, το Ιράκ, την Γεωργία, την Γερμανία, την Ινδία και την Ρωσία, ενώ ο αριθμός των ανέργων που προέρχονται συνολικά από τις παραπάνω αυτές χώρες αναλογεί πάνω από το 1/5 των ανέργων μεταναστών (22,2%).

Οι γυναίκες μετανάστριες, αν και αποτελούν το ήμισυ του πληθυσμού των μεταναστών, λόγω του μικρού ποσοστού συμμετοχής τους στο εργατικό δυναμικό και την απασχόληση αναλογούν στο 80% περίπου του συνολικού μη ενεργού πληθυσμού (Πίνακας 1).

Μικρότερα ποσοστά συμμετοχής των μεταναστριών συναντούμε στις υπηκοότητες από Τουρκία, Ιράκ, Κύπρο και Αρμενία ενώ αποτελούν το σύνολο ή σχεδόν το σύνολο του μη ενεργού πληθυσμού στις υπηκοότητες Ρωσία, Ουκρανία, Αμερικής, Αυστραλία, Φιλιππίνες, Αίγυπτο, Πακιστάν, Ινδία και Συρία.

Παρόλο που η συμμετοχή των μεταναστριών στην συνολική απασχόληση των μεταναστών αναλογεί στο 35,3% αυτών, σε ορισμένες υπηκοότητες η συμμετοχή των μεταναστριών είναι πολύ μεγάλη. Ειδικότερα, εννέα στους δέκα μετανάστες που εργάζονται και προέρχονται από την Κύπρο είναι γυναίκες, οκτώ στους δέκα μετανάστες προερχόμενοι από τις Φιλιππίνες είναι γυναίκες, πάνω από τα 2/3 των μεταναστών με υπηκοότητα Βουλγαρίας, Ουκρανίας, Ρωσίας και Αμερικής είναι γυναίκες, ενώ έξι στους δέκα μετανάστες από Γεωργία και Μεγάλη Βρετανία είναι επίσης γυναίκες. Δεν υπάρχουν μετανάστριες που να εργάζονται από το Πακιστάν την Ινδία και την Συρία, ενώ οι μετανάστριες από την Αίγυπτο και το Ιράκ αναλογούν στο 5% και στο 10% αντίστοιχα των μεταναστών που εργάζονται και προέρχονται από αυτές τις χώρες.

Η απασχόληση των μεταναστών κατά κλάδο και στα επάγγελμα

Η απασχόληση των μεταναστών στην χώρα μας αναφέρεται κυρίως στην μισθωτή απασχόληση (89,2% έναντι 62,3% των ελλήνων), ως αυτοαπασχολούμενοι εργάζεται το 6,7% αυτών, το 2,2% είναι εργοδότες και 1,9% ανήκει στα συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη. Το ποσοστό των προσωρινά απασχολούμενων μεταναστών ανέρχεται στο 16,5% των μισθωτών και είναι μεγαλύτερο κατά πέντε ποσοστιαίες μονάδες έναντι των ελλήνων προσωρινά απασχολούμενων. Οι μισθωτοί αλλοδαποί αναλογούν στο 9,4% του συνόλου των μισθωτών και οι προσωρινά απασχολούμενοι στο 13,9% του αντίστοιχου συνόλου. Με μορφή μερικής απασχόλησης εργάζεται το 7,9% των μεταναστών, ποσοστό

1. Η μη εμφάνιση ανέργων σε κάποιες υπηκοότητες μεταναστών δεν σημαίνει κατ' ανάγκη και ότι δεν υπάρχουν άνεργοι σε αυτές τις υπηκοότητες.

μεγαλύτερο κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες έναντι αυτό των Ελλήνων.

Πάνω από τα 3/4 των απασχολούμενων μεταναστών εργάζονται σε 4 κλάδους της οικονομίας (Κατασκευές, Μεταποιητική Βιομηχανία-Βιοτεχνία, Ιδιωτικά νοικοκυριά και Ξενοδοχεία & Εστιατόρια), ενώ ένα 13,5% σε δύο ακόμη κλάδους (Γεωργίας και Εμπορίου) με αποτέλεσμα οι εννέα στους δέκα απασχολούμενους μετανάστες να εργάζονται στους παραπάνω έξη κλάδους (Πίνακας 2).

Το 70% όσων απασχολούνται στον κλάδο των Ιδιωτικών νοικοκυριών είναι μετανάστες. Στις Κατασκευές η συμμετοχή των μεταναστών υπερβαίνει το 1/4, αναλογεί ένας μετανάστης σε κάθε δέκα απασχολούμενους στους κλάδους των Ξενοδοχείων & Εστιατορίων και Βιομηχανίας–Βιοτεχνίας.

Πίνακας 2.
Η απασχόληση των μεταναστών κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας (2007)

Κλάδοι Οικονομικής Δραστηριότητας	Συμμετοχή στην απασχόληση της χώρας (%)			Ποσοστιαία κατανομή της απασχόλησης (%)		
	Και τα δύο φύλα	Άνδρες	Γυναίκες	Και τα δύο φύλα	Άνδρες	Γυναίκες
Α. Γεωργία, κτηνοτρ. θήρα & δασοκομία	2,9	3,5	2,1	4,9	5,2	4,3
Β. Αλιεία	3,8	3,9	3,6	0,2	0,3	0,1
Γ. Ορυχεία και λατομεία	1,4	1,5	0	0,1	0,1	0
Δ. Μεταποιητικές βιομηχανίες	**8,0**	**8,8**	6,1	**14,8**	**18,0**	**8,8**
Ε. Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κλπ	1,6	2,0	-	0,2	0,3	-
ΣΤ. Κατασκευές	**27,4**	**27,6**	**16,4**	**35,5**	**54,2**	1,2
Ζ. Χονδρικό και λιανικό εμπόριο	3,3	3,9	2,5	8,6	9,1	7,7
Η. Ξενοδοχεία και εστιατόρια	**10,1**	6,1	**14,9**	**10,6**	5,4	**20,0**
Θ. Μεταφορές αποθήκευση και επικοιν.	2,1	2,4	0,8	1,8	2,6	0,4
Ι. Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτ. οργανισμοί	0,4	0,3	0,6	0,2	0,1	0,3
Κ. Διαχείριση ακίνητης περιουσίας κλπ	3,4	2,7	4,3	3,3	2,3	5,3
Λ. Δημόσια διοίκηση και άμυνα κλπ	0,4	0,3	0,7	0,5	0,4	0,9
Μ. Εκπαίδευση	0,7	0,2	0,9	0,7	0,1	1,8
Ν. Υγεία και κοινωνική μέριμνα	1,4	0,8	1,8	1,1	0,4	2,6
Ξ. Άλλες δραστηριότητες	3,2	1,4	5,1	1,7	0,6	3,7
Ο. Ιδιωτικά νοικοκυριά	**70,1**	**42,0**	**72,1**	**15,8**	1,0	**43,0**
Ξένη Υπηκοότητα	**6,7**	**7,1**	**6,1**	**100**	**100**	**100**

Πηγή: Γ.Γ. ΕΣΥΕ, ΕΕΔ 2007, Β΄ τριμήνου.
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης)

Περισσότερο από το ήμισυ των ανδρών μεταναστών απασχολείται στον κλάδο των Κατασκευών, περίπου ένας στους πέντε στον κλάδο της Βιομηχανίας - Βιοτεχνίας και ένας στους δέκα στο κλάδο του Εμπορίου. Συνολικά σε αυτούς τους τρεις κλάδους απασχολούνται οι οκτώ στους δέκα άνδρες μετανάστες, Πίνακας 2.

Η απασχόληση των γυναικών μεταναστριών συγκεντρώνεται κυρίως στον κλάδο των Ιδιωτικών νοικοκυριών όπου απασχολούνται οι τέσσερις στις δέκα μετανάστριες, ενώ οι επτά στις δέκα γυναίκες

που εργάζονται στον εν λόγω κλάδο είναι μετανάστριες. Στον κλάδο των Ξενοδοχείων & Εστιατορίων εργάζεται μία στις πέντε μετανάστριες, ενώ στον κλάδο της Βιομηχανίας – Βιοτεχνίας μία στις δέκα μετανάστριες. Συνολικά σε αυτούς τους τρεις κλάδους απασχολούνται οι επτά στις δέκα μετανάστριες (Πίνακας 2).

Ως προς τα επαγγέλματα στα οποία συγκεντρώνεται η απασχόληση των μεταναστών, τέσσερις στους δέκα μετανάστες εργάζονται ως ειδικευμένοι τεχνίτες, ενώ μεγάλο μέρος τους εργάζεται είτε ως ανειδίκευτοι εργάτες είτε στην παροχή υπηρεσιών-πωλητές. Στα τρία αυτά επαγγέλματα εργάζεται το 85% των μεταναστών (Πίνακας 3).

Οι έξι στους δέκα άνδρες μετανάστες εργάζονται ως ειδικευμένοι τεχνίτες και περίπου ένας στους πέντε ως ανειδίκευτος εργάτης (Πίνακας 3). Σχεδόν το σύνολο των **ειδικευμένων τεχνιτών** συγκεντρώνεται στους κλάδους των **Κατασκευών** και της **Βιομηχανίας – Βιοτεχνίας**, καθώς συγκεντρώνουν πάνω από το ήμισυ (45% & 12% αντίστοιχα) της συνολικής απασχόλησης των ανδρών μεταναστών. Το ήμισυ σχεδόν των **ανειδίκευτων εργατών** συγκεντρώνεται στον κλάδο των **Κατασκευών** (8,7% της συνολικής απασχόλησης των ανδρών μεταναστών).

Στα δύο αυτά επαγγέλματα στους συγκεκριμένους κλάδους συγκεντρώνεται τα 2/3 της συνολικής απασχόλησης των ανδρών μεταναστών.

Πίνακας 3.
Η απασχόληση των μεταναστών κατά επάγγελμα (2007)

Μονοψήφιο Επάγγελμα	Συμμετοχή στην απασχόληση της χώρας (%)			Ποσοστιαία κατανομή της απασχόλησης (%)		
	Και τα δύο φύλα	Άνδρες	Γυναίκες	Και τα δύο φύλα	Άνδρες	Γυναίκες
Ανώτερα διοικητικά & διευθυντικά στελέχη	1,4	1,4	1,5	2,1	2,3	1,8
Πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά κλπ επαγγέλματα	0,9	0,7	1,0	1,8	1,2	3,0
Τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί	1,2	1,5	0,9	1,6	1,6	1,5
Υπάλληλοι Γραφείου	0,9	0,7	0,9	1,4	0,7	2,7
Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών & πωλητές	6,7	5,3	7,7	13,8	7,8	24,8
Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς κλπ	1,7	2,3	1,0	2,9	3,4	1,9
Ειδικευμένοι τεχνίτες	17,8	18,4	11,1	40,2	58,9	6,0
Χειριστες βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων	4,5	4,1	8,6	4,8	6,3	2,2
Ανειδίκευτοι εργάτες, χειρώνακτες & μικροεπαγγελματίες	32,8	27,4	37,0	31,3	17,8	55,9
Ξένη Υπηκοότητα	**6,7**	**7,1**	**6,1**	**100**	**100**	**100**

Πηγή: Γ.Γ. ΕΣΥΕ, ΕΕΔ 2007, Β΄ τριμήνου.
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης)

Περισσότερο από το ήμισυ των μεταναστριών εργάζεται ως ανειδίκευτες εργάτριες και μία στις τέσσερις μετανάστριες εργάζεται στην παροχή υπηρεσιών – πωλητές. Στα δύο αυτά επαγγέλματα όπου απασχολούνται οι οκτώ στις δέκα μετανάστριες, έξη στους δέκα απασχολούμενους μετανάστες είναι γυναίκες, Πίνακας 3.

Το μεγαλύτερο μέρος των μεταναστριών που εργάζεται ως **ανειδίκευτες εργάτριες** συγκεντρώνεται στους κλάδους των **Ιδιωτικών νοικοκυριών** και των **Ξενοδοχείων & Εστιατορίων,** οι οποίοι συγκεντρώνουν το 45% (38% & 7% αντίστοιχα) της συνολικής απασχόλησης των μεταναστριών. Περί το ήμισυ των μεταναστριών που εργάζεται στην **παροχή υπηρεσιών & πωλητών** συγκεντρώνεται στον κλάδο των **Ξενοδοχείων & Εστιατορίων**, ενώ με σημαντικό μερίδιο συμμετέχουν σ' αυτό το επάγγελμα και οι εργαζόμενες μετανάστριες στους κλάδους του **Εμπορίου** και των **Ιδιωτικών νοικοκυριών** (11%, 4,7% και 4,8% αντίστοιχα της συνολικής απασχόλησης των μεταναστριών).

Στα δύο αυτά επαγγέλματα στους συγκεκριμένους κλάδους συγκεντρώνεται περί τα 2/3 (63,5%) της συνολικής απασχόλησης των μεταναστριών.

Η απασχόληση των μεταναστών στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας

Η απασχόληση των μεταναστών και των μεταναστριών είναι συγκεντρωμένη στην μισθωτή απασχόληση και στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας.

Σε αντιστοιχία με τους Έλληνες που εργάζονται ως μισθωτοί στον ιδιωτικό τομέα, οι μετανάστες αναλογούν στο 14% των μισθωτών που εργάζονται συνολικά στον ιδιωτικό τομέα. Η αναλογία τους αυξάνεται στο 15,4% για τους άνδρες μετανάστες και μειώνεται στο 12% για τις μετανάστριες που εργάζονται αντίστοιχα συνολικά ως μισθωτοί στον ιδιωτικό τομέα.

Με μορφή μερικής απασχόλησης εργάζεται το 7,1% των μισθωτών μεταναστών (3,3% στους άνδρες και 14,3% για τις μετανάστριες), ενώ με προσωρινή απασχόληση εργάζεται το 16,5% αυτών (14% των ανδρών και το 21% για τις μετανάστριες).

Οι αντίστοιχες αναλογίες για τους Έλληνες μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα είναι για μεν όσους εργάζονται με μερική απασχόληση 6,1% (3,1% στους άνδρες και 10,5% για τις γυναίκες), για δε τους προσωρινά απασχολούμενους 11,7% (10% στους άνδρες και 14% για τις γυναίκες).

Σε σχέση με την συμμετοχή των μεταναστών αναλόγως της μορφής της απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα, αυτοί αναλογούν στο 19% των προσωρινά απασχολούμενων μισθωτών και στο 16% των μερικώς απασχολούμενων. Ως προς το φύλο η συμμετοχή των μεταναστών στην μερική απασχόληση παραμένουν ίδιες, ενώ ως προς την προσωρινή απασχόληση διαμορφώνεται για τους άνδρες μετανάστες στο 20% ενώ για τις μετανάστριες στο 17%.

Η συμμετοχή των γυναικών, Ελληνίδων και μεταναστριών, που εργάζονται με μερική απασχόληση ανέρχεται στο 70% των αντίστοιχα μερικώς απασχολούμενων, ενώ των γυναικών που εργάζονται με προσωρινή απασχόληση μειώνεται στο 45% για τις μετανάστριες και στο 50% για τις ελληνίδες.

Εξετάζοντας την συμμετοχή των μισθωτών μεταναστών κατά φύλο στα επαγγέλματα και στους κλάδους όπου συγκεντρώνεται η απασχόληση αυτών και σε σύγκριση με τους Έλληνες μισθωτούς στον ιδιωτικό τομέα που απασχολούνται στα ίδια επαγγέλματα στους ίδιους κλάδους διαπιστώνουμε τα εξής:

- Στους άνδρες όπου οι απασχολούμενοι Έλληνες αντιστοιχούν στο 1/4 περίπου των ελλήνων μισθωτών του ιδιωτικού τομέα (23,3%), η συμμετοχή των μεταναστών υπερβαίνει το 1/3 της ιδιωτικής μισθωτής απασχόλησης σε αυτά (34,7%).

- Στις Ελληνίδες, με εξαίρεση τις εργαζόμενες στην παροχή υπηρεσιών – πωλητών στον κλάδο του Εμπορίου, απασχολείται το 10,7% των Ελληνίδων μισθωτών του ιδιωτικού τομέα και η συμμετοχή των μεταναστριών ανέρχεται στο 46,7% των γυναικών

μισθωτών του ιδιωτικού τομέα που εργάζονται στα συγκεκριμένα επαγγέλματα και στους συγκεκριμένους κλάδους.

Τα υψηλά ποσοστά απασχόλησης των μεταναστών τόσο στην επίσημη όσο και στην ανεπίσημη αγορά εργασίας[2] αποδεικνύουν το υψηλό επίπεδο προσβασιμότητας των μεταναστών και ιδιαίτερα των μεταναστριών στην ελληνική αγορά εργασίας. Προβλέπεται δε ότι η τάση αυτή θα παραμείνει σταθερή στο άμεσο μέλλον τουλάχιστον για τους μετανάστες και τις μετανάστριες της πρώτης γενιάς[3]. Ταυτόχρονα, όμως, αποδεικνύεται ότι αυτό το υψηλό επίπεδο προσβασιμότητας των μεταναστών στην αγορά εργασίας δεν έχει συνοδευτεί από μια ολοκληρωμένη μεταναστευτική πολιτική νομιμοποίησης της διαμονής και εργασίας όλου του μεταναστευτικού πληθυσμού.

Αξίζει δε να σημειωθεί ότι την περίοδο που η Ελλάδα καθίσταται χώρα υποδοχής, κατά κύριο λόγο ανειδίκευτης εργασίας μεταναστών, 1% του ενεργού ελληνικού πληθυσμού τον χρόνο, στις πιο παραγωγικές ηλικίες, με υψηλά προσόντα εκπαίδευσης και εξειδίκευσης, μεταναστεύουν στις ανεπτυγμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη Βορείου Αμερικής[4].

Η απασχόληση ανά υπηκοότητα και φύλο στους κλάδους της οικονομίας

Σε οκτώ υπηκοότητες στους άνδρες μετανάστες[5] η απασχόληση συγκεντρώνεται στον κλάδο των Κατασκευών και της Βιομηχανίας - Βιοτεχνίας, σε ποσοστό από 75% μέχρι 100% της συνολικής απασχόλησης της υπηκοότητάς τους, Πίνακας 4. Ιδιαίτερα, η απασχόληση Τούρκων, Πολωνών και Αρμένιων συγκεντρώνεται κυρίως στον κλάδο των Κατασκευών (οι οκτώ στους δέκα άνδρες).

Σε επτά ακόμη υπηκοότητες[6] μεταναστών, η απασχόληση στους δύο αυτούς κλάδους συγκεντρώνει από 50% μέχρι 70% της απασχόλησής τους. Σε αυτές τις υπηκοότητες σημαντικό, επίσης, μερίδιο στην απασχόλησή τους έχει είτε ο κλάδος του Εμπορίου είτε οι κλάδοι των Μεταφορών, της Διαχείρισης ακίνητης περιουσίας και της Γεωργίας, Κτηνοτροφίας κλπ.

---

2. Η στατιστική αποτύπωση περιλαμβάνει μέρος της νόμιμης απασχόλησης των μεταναστών, η οποία αναφέρεται στο 50% του συνόλου των μεταναστών που διαμένουν και εργάζονται στην Ελλάδα.
3. Απ. Καψάλης, Αδήλωτη απασχόληση και νομιμοποίηση των μεταναστών στην Ελλάδα, εκδόσεις ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, ΑΘΗΝΑ 2008, σελ 18.
4. Σύμφωνα με σχετικές εκτιμήσεις 550.000 Έλληνες μετανάστευσαν στο εξωτερικό την περίοδο 1998-2007, προκειμένου να απασχοληθούν σε εργασίες υψηλής επαγγελματικής εξειδίκευσης, αφού, λόγω του μέσου και του καθυστερημένου τεχνολογικά επιπέδου ανάπτυξης, δεν μπορούν να απορροφηθούν από την ελληνική οικονομία (SOPEMI, 2008).
5. Οι υπηκοότητες είναι από : Αλβανία, Ρουμανία, Γεωργία, Πολωνία, Ουκρανία, Συρία, Αρμενία και Τουρκία.
6. Οι υπηκοότητες είναι από: Βουλγαρία, Ρωσία, Πακιστάν, Μεγάλη Βρετανία, Ιράκ, Ινδία και Αίγυπτο.

Πίνακας 4.

Ποσοστιαία κατανομή της απασχόλησης των ανδρών μεταναστών ανά υπηκοότητα και κλάδο οικονομικής δραστηριότητας (2007)

Κλάδοι Υπηκοότητα	Γεωργία Κτηνοτροφ.	Βιομηχανία Βιοτεχνία	Κατασκευές	Εμπόριο	Ξενοδοχ. Εστιατόρ.	Μεταφορές Επικοινων.	Διαχείριση Ακίνητης
Αλβανία	6,2	15,8	61,0	7,3	5,5	1,3	0,4
Βουλγαρία	11,7	15,0	41,2	15,1	5,4	1,6	5,5
Ρουμανία	3,1	17,7	61,3	3,4	4,6	2,6	5,4
Γεωργία		33,5	54,9	2,4	5,0	4,1	
Ρωσία		21,9	40,5	21,5		9,9	6,2
Πολωνία		6,4	80,4	7,7	3,8		1,7
Ουκρανία		44,3	32,8			22,9	
Πακιστάν	7,9	29,4	39,8	18,0	2,7		
Κύπρος						100,0	
Αρμενία		6,9	82,6	10,5			
Μ. Βρετανία		54,2			29,2		16,6
Γερμανία	20,2	21,2		20,1			27,7
Ιράκ		27,7	20,5	10,2		32,6	
Συρία		38,3	41,0	5,8		8,6	6,2
Ινδία	12,0	10,2	41,3	16,6	19,8		
Η.Π.Α Αμερική		28,5			71,5		
Αίγυπτος		7,4	50,9		5,5	14,5	13,8
Φιλιππίνες				48,6			
Τουρκία		13,3	86,7				
Αυστραλία			35,3		20,8		44,0

Πηγή: Γ.Γ. ΕΣΥΕ, ΕΕΔ 2007, Β΄ τριμήνου (αδημοσίευτα στοιχεία).
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης)

Η απασχόληση των μεταναστών από την Κύπρο συγκεντρώνεται αποκλειστικά στις Μεταφορές, ενώ των εξ Αμερικής κυρίως στα Ξενοδοχεία & Εστιατόρια. Σημαντικό μερίδιο των μεταναστών από την Γερμανία και την Αυστραλία συγκεντρώνεται στον κλάδο της Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας, ενώ στα Ιδιωτικά νοικοκυριά συγκεντρώνεται το υπόλοιπο της απασχόλησης των μεταναστών από τις Φιλιππίνες.

Η απασχόληση των μεταναστριών από Βουλγαρία, Γεωργία, Ουκρανία και Φιλιππίνες συγκεντρώνεται κυρίως στον κλάδο των Ιδιωτικών νοικοκυριών, καθώς συγκεντρώνεται από το 56% μέχρι το 77% της συνολικής γυναικείας απασχόλησης αυτών των υπηκοοτήτων (Πίνακας 5). Στον ίδιο κλάδο συγκεντρώνεται το ήμισυ περίπου των μεταναστριών από την Αλβανία και γύρω στο 1/3 των μεταναστριών από Αρμενία, Ρωσία και Πολωνία.

Ο κλάδος της Βιομηχανίας - Βιοτεχνίας συγκεντρώνει σημαντικό μερίδιο της απασχόλησης των μεταναστριών από Αμερική, Αρμενία, Αλβανία, Πολωνία και Ουκρανία.

Ο κλάδος των Ξενοδοχείων & Εστιατορίων συγκεντρώνει το σύνολο της απασχόλησης των μεταναστριών από την Αίγυπτο, το ήμισυ των μεταναστριών από την Ρωσία και σημαντικό μέρος των μεταναστριών από Αμερική, Μεγάλη Βρετανία, Πολωνία και Ρουμανία.

Περίπου μία στις πέντε μετανάστριες από την Πολωνία και τις Φιλιππίνες εργάζεται στον κλάδο του Εμπορίου, καθώς επίσης και το σύνολο των μεταναστριών από Ιράκ και Τουρκία. Οι μετανάστριες από την Γερμανία εργάζονται κυρίως στα Ξενοδοχεία & τα Εστιατόρια, στην Εκπαίδευση και στην Υγεία, οι μετανάστριες από την Κύπρο στην Εκπαίδευση και στη Δημόσια Διοίκηση, ενώ οι μετανάστριες από την Αυστραλία δραστηριοποιούνται αποκλειστικά στον κλάδο των Άλλων δραστηριοτήτων.

Πίνακας 5.
Ποσοστιαία κατανομή της απασχόλησης των μεταναστριών ανά υπηκοότητα και κλάδο οικονομικής δραστηριότητας (2007)

Κλάδοι Υπηκοότητα	Γεωργία Κτηνοτροφ.	Βιομηχανία Βιοτεχνία	Εμπόριο	Ξενοδοχ. Εστιατόρ.	Εκπαίδευση	Υγεία κλπ	Ιδιωτικά νοικοκυριά
Αλβανία	4,7	11,1	5,4	19,3	0,5	1,6	47,2
Βουλγαρία	6,1	0,9	2,0	12,6	2,1	7,7	56,0
Ρουμανία	18,2	8,1	5,4	23,6			18,3
Γεωργία	2,1	7,1	6,5	13,5			66,8
Πολωνία	2,1	10,3	21,5	23,0			33,3
Ουκρανία	0,9	10,9	5,0	8,0			60,5
Ρωσία		3,3	9,7	48,7			31,9
Αρμενία		33,4		23,7			36,9
Η.Π.Α Αμερική		54,4	11,5	34,1			
Μ. Βρετανία			6,8	38,2	13,2	4,8	
Κύπρος					27,1	14,4	
Γερμανία	11,7		6,5	30,9	30,4	20,4	
Φιλιππίνες			23,1				76,9

Πηγή: Γ.Γ. ΕΣΥΕ, ΕΕΔ 2007, Β΄ τριμήνου (αδημοσίευτα στοιχεία).
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης)

Το σύνολο των απασχολούμενων μεταναστριών σε Ιδιωτικά νοικοκυριά, Εκπαίδευση και Υγεία αποτελεί και την συνολική απασχόληση των υπηκοοτήτων των μεταναστών στους εν λόγω κλάδους, με εξαίρεση τις μετανάστριες από την Αλβανία (Πίνακας 6). Με σημαντικό, επίσης, μερίδιο συμμετέχουν οι μετανάστριες (στις περισ-

σότερες από τις υπηκοότητες) και στους κλάδους του Εμπορίου, των Ξενοδοχείων & Εστιατορίων και της Γεωργίας, ενώ σε πολλές υπηκοότητες αποτελούν επίσης το σύνολο των απασχολούμενων των χωρών προέλευσης. Στην Βιομηχανία - Βιοτεχνία σημαντικό μερίδιο έχουν οι μετανάστριες από την Αρμενία, την Αμερική και την Πολωνία.

Πίνακας 6

Ποσοστιαία συμμετοχή των μεταναστριών στην συνολική απασχόληση της χώρας προέλευσης ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας (2007)

Κλάδοι Υπηκοότητα	Γεωργία Κτηνοτροφ.	Βιομηχανία Βιοτεχνία	Εμπόριο	Ξενοδοχ. Εστιατόρ.	Εκπαίδευση	Υγεία κλπ	Ιδιωτικά νοικοκυριά
Αλβανία	22,0	20,8	56,7	21,6	51,4	52,4	97,0
Βουλγαρία	49,7	9,7	81,4	19,6	100	100	96,0
Ρουμανία	77,7	21,8	75,6	49,3			100
Γεωργία	100	22,9	79,1	79,1			100
Πολωνία	100	58,2	83,7	70,3			100
Ουκρανία	100	33,5	100	100			100
Ρωσία		21,2	100	45,0			100
Αρμενία		81,9	100				100
Η.Π.Α Αμερική		79,4	49,3	100			
Μ. Βρετανία			68,1	100	100	100	
Κύπρος					100	100	
Γερμανία	30,5		100	19,7	100	100	
Φιλιππίνες				62,4			83,9

Πηγή: Γ.Γ. ΕΣΥΕ, ΕΕΔ 2007, Β΄ τριμήνου (αδημοσίευτα στοιχεία).
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης)

Η συγκέντρωση της απασχόλησης των μεταναστών και των μεταναστριών σε "επιλεκτικούς κλάδους" της οικονομίας σε συνδυασμό με την βαρύτητα με την οποία συμμετέχει κάθε υπηκοότητα επιβεβαιώνει, για μια ακόμη φορά, τα συμπεράσματα τα οποία προκύπτουν από την διεθνή βιβλιογραφία ότι δηλαδή η διασύνδεση και η πρόσβαση στην αγορά εργασίας των μεταναστών συνδέεται άμεσα με το επίπεδο ανάπτυξης της χώρας υποδοχής καθώς επίσης και με τα δίκτυα προσφοράς, δηλαδή φιλικά και οικογενειακά δίκτυα των μεταναστών που αναπτύσσονται αμέσως μετά την πρώτη εισροή και την εγκατάσταση του πρώτου κύματος ομοεθνών τους, συμπολιτών τους ή και συγγενών τους στην χώρα εγκατάστασης.

Οι μισθοί των μεταναστών

Από την επεξεργασία[7] των στοιχείων της ΕΣΥΕ, ΕΕΔ 2007 Β΄ τριμήνου, προκύπτει ότι το 80% των μισθωτών μεταναστών δήλωσε ότι έχει καθαρό μηνιαίο εισόδημα που κυμαίνεται από 500€ μέχρι 1.000€ , ενώ ένα 9% ακόμη έχει καθαρό μηνιαίο εισόδημα μεταξύ 1.001€ -1.250€ (Πίνακας 7).

Στους άνδρες το ήμισυ σχεδόν αυτών δήλωσε ως καθαρό μηνιαίο εισόδημα μεταξύ 750€ -1.000€ και λίγο πάνω από το ήμισυ των μεταναστριών μηνιαίο εισόδημα μεταξύ 501€ - 750€ (49% και 53% αντίστοιχα).

Κάτω από 750€ καθαρό μηνιαίο εισόδημα αναλογεί στο ήμισυ των μισθωτών μεταναστών (στο 36% για τους άνδρες και τα 3/4 των μεταναστριών). Οι αναλογίες αυξάνονται στους εργαζόμενους με μερική ή με προσωρινή απασχόληση (90% και 62% αντίστοιχα), ενώ μειώνονται στο 46,5% για τους εργαζόμενους με πλήρη ή με μόνιμη απασχόληση (Πίνακας 8).

Πίνακας 7.
Καθαρό μηνιαίο εισόδημα μεταναστών

Εισοδηματικά κλιμάκια	Απασχόληση Μισθωτών Ιδιωτικού Τομέα		Μετανάστες	
	Μετανάστες	Έλληνες	Άνδρες	Γυναίκες
<250€	4.430	14.263	1.370	3.060
251-500€	17.501	75.037	4.363	13.138
501-750€	89.332	363.899	46.922	42.410
751-1.000€	89.696	487.968	71.519	18.177
1.001-1.250€	20.806	235.590	19.020	1.786
1.251-1.500€	4.224	96.963	3.311	913
1.501-1.750€	259	22.803	259	
1.751-2.000€	223	12.929	223	
> 2.000€	281	18.949	281	
Δ.Α/Δ.Γ.	37.788	285.419	26.028	11.760
Σύνολο	**264.540**	**1.613.820**	**173.296**	**91.244**
Απάντησαν	**226.752**	**1.328.401**	**147.268**	**79.484**
<750€	111.263	453.199	52.655	58.608

Πηγή: Γ.Γ. ΕΣΥΕ, ΕΕΔ 2007, Β· τριμήνου.
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης)

7. Οι αναλογίες αφορούν την συμμετοχή/ποσοστό των εισοδηματικών κλιμακίων, όπως αυτά είναι διαμορφωμένα στο ερωτηματολόγιο της ΕΕΔ της ΕΣΥΕ, στο σύνολο των μισθωτών που έχουν απαντήσει. Δεν απάντησε ένα ποσοστό γύρω στο 15% για τους μετανάστες και στο 18% για τους Έλληνες μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα.

Οι μετανάστες με καθαρό μηνιαίο εισόδημα που κυμαίνεται από 500€ μέχρι 1.000€ αναλογούν στο 17% των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα με το αντίστοιχο καθαρό μηνιαίο εισόδημα, ενώ κατά φύλο οι αντίστοιχες αναλογίες διαμορφώνονται στο 20% για τους άνδρες μετανάστες και στο 13% για τις μετανάστριες.

Οι μετανάστες με καθαρό μηνιαίο εισόδημα μικρότερο από 750€ αναλογούν στο 20% των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα με το αντίστοιχο καθαρό μηνιαίο εισόδημα, ενώ οι κατά φύλο οι αναλογίες διαμορφώνονται σε 22,5% για τους άνδρες και σε 18% για τις γυναίκες.

Στην εξέταση κατά μορφή απασχόλησης οι αναλογίες αυτές των μεταναστών και των μεταναστριών διαφοροποιούνται μόνο στους μερικά απασχολούμενους, καθώς συμμετέχουν με μικρότερες αναλογίες στους μισθωτούς μερικά απασχολούμενους του ιδιωτικού τομέα (16%, 15,5% και 16,5% αντίστοιχα).

Πίνακας 8.
Καθαρό μηνιαίο εισόδημα μεταναστών κατά μορφή απασχόλησης

Εισοδηματικά κλιμάκια	Μορφή Απασχόλησης			
	Πλήρη	Μερική	Μόνιμη	Προσωρινή
<250€	1.245	3.184	2.318	2.112
251-500€	10.128	7.374	10.334	7.167
501-750€	86.719	2.613	75.775	13.557
751-1.000€	88.396	1.301	80.247	9.449
1.001-1.250€	20.413	393	16.811	3.995
1.251-1.500€	4.224		3.836	388
1.501-1.750€	259		259	
1.751-2.000€	223		223	
> 2.000€	281		281	
Δ.Α/Δ.Γ.	33.888	3.899	30.869	6.919
Σύνολο	245.776	18.764	220.953	43.587
Απάντησαν	**211.888**	**14.865**	**190.084**	**36.668**
<750€	98.092	13.171	88.427	22.836

Πηγή: Γ.Γ. ΕΣΥΕ, ΕΕΔ 2007, Β΄ τριμήνου.
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης)

Το μέσο καθαρό μηνιαίο εισόδημα για τους μισθωτούς μετανάστες ανέρχεται στα 760€ και υπολείπεται κατά 15 ποσοστιαίες μονάδες από αυτόν των ελλήνων μισθωτών του ιδιωτικού τομέα, Πίνακας 9. Το μέσο καθαρό μηνιαίο εισόδημα των μεταναστριών υπολείπεται κατά 22 ποσοστιαίες μονάδες από το αντίστοιχο των ανδρών μεταναστών και κατά 17,5 ποσοστιαίες μονάδες από αυτό των ελληνίδων.

Το μέσο καθαρό μηνιαίο εισόδημα των μεταναστών το οποίο προέρχεται από εργασία σε πλήρη ή σε μόνιμη απασχόληση είναι μεγαλύτερο έναντι του μέσου καθαρού μηνιαίου εισοδήματος των μεταναστών. Αντίθετα, το μέσο καθαρό μηνιαίο εισόδημα όσων εργάζονται με προσωρινή ή με μερική απασχόληση είναι μικρότερο έναντι του μέσου καθαρού μηνιαίου εισοδήματος κατά 12 και 41 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα.

Πίνακας 9.

Μέσο καθαρό μηνιαίο εισόδημα σε ευρώ, Μεταναστών και Ελλήνων μισθωτών του ιδιωτικού τομέα, κατά μορφή απασχόλησης και φύλο

	Μετανάστες			Έλληνες (Ιδιωτικός τομέας)		
	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
Μισθωτοί	**760**	**823**	**644**	892	970	780
Πλήρης	782	832	677	*916*	*981*	*815*
Μερική	445	442	446	*497*	*521*	*488*
Μόνιμη	776	834	660	*916*	*989*	*806*
Προσωρινή	678	754	586	*712*	*800*	*621*

Πηγή: Γ.Γ. ΕΣΥΕ, ΕΕΔ 2007, Β΄ τριμήνου.
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης)

Ως προς το μέσο καθαρό μηνιαίο εισόδημα των Ελλήνων, η διαφορά των 15 ποσοστιαίων μονάδων διατηρείται στους πλήρως και στους μόνιμα μισθωτούς μετανάστες, μειώνεται στις 10 ποσοστιαίες μονάδες στους εργαζόμενους με μερική απασχόληση και στις 5 ποσοστιαίες μονάδες στους προσωρινά απασχολούμενους.

Οι μισθολογικές διαφορές των μέσων μηνιαίων μισθωτών μεταναστών έναντι των Ελλήνων μισθωτών του ιδιωτικού τομέα παραμένουν ίδιες στην εξέταση ως προς τους άνδρες, με εξαίρεση τους μερικά απασχολούμενους όπου η μισθολογική διαφορά παραμένει στις 15 ποσοστιαίες μονάδες.

Στις μετανάστριες η διαφορά των 17,5 ποσοστιαίων μονάδων από το μέσο μηνιαίο καθαρό εισόδημα των Ελληνίδων μισθωτών του ιδιωτικού τομέα είναι παραπλήσια στις πλήρως και τις μόνιμα εργαζόμενες (ανέρχεται σε 17 και 18 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα), μειώνεται στις 9 ποσοστιαίες μονάδες στις εργαζόμενες με μερική απασχόληση και στις 6 ποσοστιαίες μονάδες στις προσωρινά απασχολούμενες.

Δραστηριότητες ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

➜ 7 Οκτωβρίου 2008.

Το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, στα πλαίσια των εκδηλώσεων της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος για τα 90 χρόνια ίδρυσής της, διοργάνωσε διάλεξη με θέμα: «Το τοπίο της κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα μετά τον νόμο 3655/08». Το θέμα εισηγήθηκε ο επιστημονικός σύμβουλος του ΙΝΕ, Γιώργος Ρωμανιάς».

➜ 13-15 Οκτωβρίου 2008.

Πραγματοποιήθηκε συνάντηση των Επιστημονικών Διευθυντών των Ινστιτούτων Εργασίας που διοργάνωσε η Συνομοσπονδία Ευρωπαϊκών Συνδικάτων στις Βρυξέλες, με τη συμμετοχή και του Επιστημονικού Διευθυντή του ΙΝΕ, Καθηγητή Σ. Ρομπόλη ο οποίος παρουσίασε εισήγηση με θέμα: «*το συνδικαλιστικό κίνημα στην Ελλάδα: χαρακτηριστικά οργάνωση και προοπτική*».

